

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ
ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

Μέλος των: *International Union for Conservation of Nature and Natural Resources (IUCN)*
Europa Nostra • European Environmental Bureau (EEB)

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ

ΙΑΝ. - ΙΟΥΝΙΟΣ 1989

ΕΤΟΣ 17ο

ΑΡΙΘΜ. ΦΥΛ. 2

ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΗΜΕΡΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

«ΦΡΕΝΟ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟ ΣΑΡΑΒΑΛΙΑΣΜΑ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ»

**Κραυγή αγωνίας της ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ για την
προστασία του Περιβάλλοντος και της Πολιτιστικής
Κληρονομιάς με την ευκαιρία της 5ης Ιουνίου:
Διεθνούς Ημέρας Περιβάλλοντος.**

Την στιγμή που οι περισσότεροι λαοί της Γης και οι ηγέτες τους αναλαμβάνουν εθνικές και διεθνείς πρωτοβουλίες για να ελαττώσουν δραστικά τις δυσμενείς επιπτώσεις των πολλαπλών ανθρωπογενών επεμβάσεων που θέτουν σε άμεσο κίνδυνο την ατμόσφαιρα, τους ωκεανούς και τα εδάφη και απειλούν με εξαφάνιση την ίδια την ζωή εκατοντάδων χιλιάδων οργανισμών και την υγεία του ίδιου του ανθρώπου, η Ελλάδα μια από τις χώρες που είχε για μοναδικό της «κεφάλαιο» ένα υπέροχο περιβάλλον και τα μνημεία ενός κορυφαίου Πολιτισμού, ασχολείται αποκλειστικά με συνθήματα, σκάνδαλα και πολιτικές αντιπαραθέσεις, αφηνόμενη ή και βοηθώντας στην περιβαλλοντική της καταστροφή.

Είναι λυπηρό ότι ενώ κορυφαίοι ηγέτες ξένων χωρών ζητούν, ακούουν και ακολουθούν τις απόψεις

των εκπροσώπων περιβαλλοντικών φορέων και δοκιμασμένων ειδικών, τα περισσότερα Ελληνικά Κόμματα και πολιτικοί παράγοντες εξαντλούν την περιβαλλοντική τους επιχειρηματολογία και ευαισθησία σε αόριστα συνθήματα και εξαγγελίες που αλληλογρονθοκοπούνται με τα αναπτυξιακά τους προγράμματα ή τις διαβεβαιώσεις τους σε οργανωμένα συμφέροντα. Η Περιβαλλοντική Πολιτική απαιτεί αλήθεια, σταθερότητα, λογική ακολουθία και σαφήνεια που να επιτρέπει την λαϊκή συμπαράσταση και συμμετοχή.

Την ύστατη ώρα δεν προσδοκούμε να ακούσουμε και να δούμε κανένα πρόγραμμα: **Περιμένουμε μόνο μία δέσμευση** από τον Πολιτικό Κόσμο της χώρας: **ΟΤΙ ΟΛΑ ΤΑ ΚΟΜΜΑΤΑ ΘΑ ΜΕΡΙΜΝΗΣΟΥΝ** για την ενίσχυση των ανεξάρτητων και αυτόνομων περιβαλλοντικών φορέων της χώρας,

η συνέπεια, συμβολή και σταθερότητα των οποίων έχει δοκιμαστεί επιτυχώς κάτω από ποικίλες κυβερνήσεις. Αυτό προϋποθέτει θεσμική κατοχύρωση του ρόλου των περιβαλλοντικών φορέων (με συμμετοχή τους σε όργανα σχεδιασμού και αποφάσεων), την οικονομική τους ενίσχυση, την ουσιαστική αναβάθμιση της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης όλων των βαθμίδων και την εξασφάλιση πρόσβασης των περιβαλλοντικών φορέων στα μέσα μαζικής πληροφόρησης και ιδιαίτερα την τηλεόραση.

Μόνο ένα ανεξάρτητο, ακηδεμόνευτο και αυτόνομο μη κομματικοποιημένο Περιβαλλοντικό Κίνημα μπορεί να αποτελέσει σοβαρό συνομιλητή για κάθε κυβέρνηση και **φρένο στο περιβαλλοντικό «σαραβάλισμα» της χώρας και του πλανήτη μας.**

ΚΑΘΑΡΑ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΑ: ΚΙΝΗΤΡΑ ΝΑΙ, ΑΛΛΑ ΜΕ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ

Οι θέσεις της Ελληνικής Εταιρείας με αφορμή τα μέτρα που εξήγγειλε η Κυβέρνηση για τα αυτοκίνητα.

Η Ελληνική Εταιρεία χωρίς να θέλει να πάρει μέρος στις αντιδικίες για την «πατρότητα» των μέτρων τα οποία εξήγγειλε η Κυβέρνηση για τα αυτοκίνητα, θα ήθελε να επιστήσει την προσοχή του Κοινού και των Αρχών πάνω στο θέμα που είναι ιδιαίτερα κρίσιμο.

1. Είμαστε υπέρ της παροχής γενναίων κινήτρων για την αντικατάσταση των παλαιών αυτοκινήτων με νέα, μόνο αν αυτά είναι υψηλών περιβαλλοντολογικών προδιαγραφών (**αυτοκίνητα νέας τεχνολογίας που να καίνε αμόλυβδη βενζίνη και να είναι εξοπλισμένα με τριοδικό καταλύτη που περιορίζει τις εκπομπές οξειδίων του αζώτου, του θείου και υδρογονανθράκων σε υψηλά - 90-95% - ποσοστά**). **Κάθε άλλο νέο αυτοκίνητο ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΑΠΟΚΛΕΙΕΤΑΙ.**

2. Στα κίνητρα θα πρέπει να περιλαμβάνονται προβλέψεις ώστε τα νέας τεχνολογίας αυτοκίνητα να είναι ελεύθερα από περιορισμούς κυκλοφορίας στον δακτύλιο, ώστε να αποθαρρυνθούν οι πολίτες από το να κρατήσουν και δεύτερο αυτοκίνητο.

3. Με τα μέτρα δεν πρέπει να ενθαρρύνεται η κυκλοφορία μόνο μεγάλου κυβισμού αυτοκινήτων, όχι μόνο διότι αυτά αφορούν σχετικά μικρό ποσοστό ανώτερων εισοδηματικών τάξεων αλλά και για τον λόγο ότι αυτά, έστω κι αν είναι

νέας τεχνολογίας, αυξάνουν την κατανάλωση καυσίμων και επιβαρρύνουν το περιβάλλον με μεγαλύτερο ποσοστό διοξειδίου του άνθρακα με επακόλουθο το γνωστό φαινόμενο του θερμοκηπίου σε παγκόσμια κλίμακα και προβλήματα ρύπανσης πετρελαιοειδών και συναλλάγματος για ενέργεια.

Η Ελλάδα πρέπει να ακολουθήσει το παράδειγμα της Ολλανδίας και να χρησιμοποιήσει ισχυρά κίνητρα για τα ΜΙΚΡΑ αυτοκίνητα ΝΕΑΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ προπορευόμενη της Κοινοτικής οδηγίας και εισηφώντας (όπως έκανε και η Ολλανδία), την οποία προσφυγή της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Τις ενέργειές της ασφαλώς μπορεί να βασίσει στην «Εννιαία Πράξη» στο άρθρο που αφορά τα έκτακτα πρόσθετα μέτρα για την υγεία των πολιτών. Μικρό καθαρό αυτοκίνητο υπάρχει και κυκλοφορεί στην Ευρώπη (Ελβετία, Αυστρία, Σκανδιναβικές χώρες και πρόσφατα και στη Γερμανία).

4. Είναι αναληθές ότι δεν υπάρχουν μοντέλα μικρών αυτοκινήτων στην αγορά. Για ενημέρωσή σας, σας υπενθυμίζουμε το σχετικό κατάλογο αυτοκινήτων **μικρού κυβισμού νέας τεχνολογίας**, που είναι διαθέσιμα στην Ευρωπαϊκή αγορά και που αναφέρονται στο πρόσφατο Ενημερωτικό Δελτίο για το Περιβάλλον «ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΗ»

του Ευρωπαϊκού Γραφείου Περιβάλλοντος (ΕΕΒ).

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ καλεί την Κυβέρνηση και τα Πολιτικά Κόμματα, εν όψει των εκλογών, να τοποθετηθούν υπεύθυνα και άμεσα πάνω στην ουσία του θέματος.

– Να θεσπιστούν **ικανά** κίνητρα για την αντικατάσταση με παράλληλη πλήρη αχρήστευση των ιδιαίτερα γηρασμένων αυτοκινήτων, μέτρο ριζικό και απόλυτα αναγκαίο που χρειάζεται (παράλληλα με διασφάλιση τυχόν καταστρατηγήσεων) γενναίες απαλλαγές φόρου μέχρι και 100%.

– Να αποχρωματιστούν τα μέτρα από μηνύματα προεκλογικών παροχών και να επισημανθεί στο κοινό ότι με τα νέας τεχνολογίας αυτοκίνητα απαλύνεται μεν η οξύτητα, **αλλά δε λύνεται ριζικά το πρόβλημα του νέφους χωρίς παράλληλη** ενίσχυση των μαζικών μέσων μεταφοράς, διαμόρφωση κατάλληλων χώρων στάθμευσης και ποικίλων μέτρων για τα οποία έχουμε επανειλημμένα τοποθετηθεί.

Οι θέσεις μας αυτές δημοσιεύθηκαν ευρύτατα στον ημερήσιο και περιοδικό τύπο.

Ιδιαίτερη απήχηση είχε η δημοσίευση στον Οικονομικό Ταχυδρόμο που την ακολούθησαν δεκάδες τηλεφωνήματα, γράμματα και επισκέψεις στα γραφεία μας σχετικά με το θέμα.

ΛΑΣΚΑΡΙΝΑ ΜΠΟΥΡΑ

Όλα τα μέλη και οι φίλοι της Ε.Ε. πληροφορήθηκαν με οδύνη τον ξαφνικό θάνατο της Λασκαρίνας Μπούρα, διακεκριμένης επιστήμονος και θαυμάσιου νέου ανθρώπου που επί χρόνια υπήρξε τακτικό μέλος της Ε.Ε. και Γενική Γραμματέας του Διοικητικού Συμβουλίου.

Την οδύνη των μελών του Δ.Σ., των μελών και φίλων της Ε.Ε., μετέφερε ο Πρόεδρος κ. Μιχαήλ Σκούλλος ο οποίος και την αποχαιρέτισε εκ μέρους της Εταιρείας, στις 14 Μαρτίου που έγινε η κηδεία της.

Εκτός από τη συντριβή για την απώλειά της, δημιουργείται μεγάλο κενό στην Ε.Ε. η οποία στερήθηκε πλέον την πολύτιμη βοήθειά της· ειδικά για το έργο της Μονής του Οσίου Λουκά όπου, μετά την περάτωση των εργασιών στην Τράπεζά της, η Λασκαρίνα είχε αναλάβει την μελέτη επανατοποθέτησης των αποκολλημένων τοιχογραφιών και αρχαίων αρχιτεκτονικών μελών και την μόνιμη έκθεσή τους σ' αυτήν. Ο αγαπητός της σύζυγος και επίλεκτο μέλος της Ε.Ε. καθηγητής Χαρ. Μπούρας ανέλαβε να εκπονήσει, στη μνήμη της, την μελέτη αυτή για λογαριασμό της Ε.Ε.

Η Λασκαρίνα Μπούρα, αρχιτέκτων βυζαντινολόγος, υπήρξε τακτικό μέλος της Ε.Ε. από τα πρώτα της βήματα και διετέλεσε μέλος του Δ.Σ. και Γενική Γραμματέας από το 1980 ως τον Αύγουστο του 1986.

Είχε κάνει πολύ αξιόλογες σπουδές: Αρχιτεκτονική στο Μετσόβιο Πολυτεχνείο, μεταπτυχιακά στο Ινστιτούτο COURTAULD του Λονδίνου (1978-1979), ενώ δύο εξάμηνα είχε παραμείνει ως ερευνήτρια στο Βυζαντινολογικό Κέντρο του DURBARTON OAKS (1979 και 1984). Για τρία χρόνια χρημάτισε βοηθός της έδρας της Ιστορίας της

Αρχιτεκτονικής του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, ενώ από το 1984 ήταν υπεύνη του Τμήματος Βυζαντινής και Μεταβυζαντινής Μεταλλοτεχνίας και Μικροτεχνίας του Μουσείου Μπενάκη.

Μικρό δείγμα της δημιουργικής της προσωπικότητας είναι το πλήθος των εργασιών - δημοσιευμάτων της τα τελευταία χρόνια. Δημοσίευσε 41 μελέτες σε διάφορα επιστημονικά περιοδικά, έλαβε μέρος σε πολλά διεθνή συνέδρια, προλόγισε εκθέσεις, έφερε σε πέρας και είχε εποπτεύσει ένα σημαντικό αριθμό έργων αποκατάστασης, έγραψε λήμματα σε λεξικά και εγκυκλοπαίδειες, όπως το OXFORD DICTIONARY OF BYZANTIUM, εικονογράφησε άρθρα και μελέτες της.

Στις 24 Απριλίου η Ε.Ε.

ανακοίνωσε: «Η Ε.Ε. επιθυμώντας να τιμήσει τη μνήμη της πρόωρα χαμένης τέως Γενικής Γραμματέως του Δ.Σ., της αρχιτέκτονος και βυζαντινολόγου ΛΑΣΚΑΡΙΝΑΣ ΜΠΟΥΡΑ, αποφάσισε ν' αφιερώσει στη μνήμη της την τελική φάση αποκατάστασης της βυζαντινής Τράπεζας της Μονής του Οσίου Λουκά και έκθεσης σ' αυτήν των αρχαίων».

Κάλεσε όσους από τα μέλη και φίλους της Ε.Ε. επιθυμούν να συμβάλλουν στην πραγματοποίηση του έργου, να συνεισφέρουν προς την Ε.Ε. με επιταγές ή με κατάθεση στο λογαριασμό 1449 στην Τράπεζα Πίστωσης.

Μέχρι σήμερα λάβαμε δωρεές από τους Ανδρέα και Στάλη Συμεών, Γ. Εξάρχου, Κώστα και Λυδία Καρρά και κ. SANDERS (συνολικό ποσό δρχ. 218.000).

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΦΥΣΙΚΟΥ ΚΑΙ ΜΝΗΜΕΙΑΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Στις 15 Απριλίου διοργανώθηκε η ημερίδα της Ε.Ε., που ήταν να γίνει τον περασμένο Δεκέμβριο και αναβλήθηκε τότε εξαιτίας της φοβερής κακοκαιρίας.

Φιλοξενηθήκαμε στην αίθουσα Συνεδρίων της Εταιρίας Μακεδονικών Σπουδών και η όλη ημερίδα συγκέντρωσε το ενδιαφέρον αρκετών Θεσσαλονικέων. Κυρίως του σχετικού με τα αντικείμενα της Ε.Ε. επιστημονικού και ακαδημαϊκού κόσμου της Θεσσαλονίκης. Τις εργασίες της ημερίδας χαιρέτισε ο Πρόεδρος της Ε.Ε. κ. Μιχάλης Σκούλλος και το μέλος του Δ.Σ. κ. Κωνστ. Σταματόπουλος, Ιστορικός - Βυζαντινολόγος, υπεύθυνος της Ομάδας Θεσσαλονίκης παρουσίασε το έργο της Ε.Ε. στη Βόρεια Ελλάδα. Δύο ακόμη μέλη του Δ.Σ., οι κύριοι Β. Δωροβίνης και Η. Νέλλας, ταξίδεψαν από την Αθήνα στη Θεσσαλονίκη για να συμμετάσχουν στην εκδήλωση.

Οι καθηγητές Χημείας του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κύριοι Γ. Βασιλικιώτης και Θ. Κουϊμτζής, Μέλη της Ε.Ε., παρουσίασαν αντίστοιχα τα θέματα: «Ρύπανση Θερμαϊκού» και «Κεντρικός Αποχετευτικός Αγωγός Θεσσαλονίκης».

Στην εισήγησή του ο κ. Βασιλικιώτης στάθηκε περισσότερο σε διευκρινίσεις όρων που επρόκειτο να χρησιμοποιηθούν στις εισηγήσεις και τη συζήτηση (όρμος - κόλπος Θεσσαλονίκης, ρύπανση - μόλυνση, συστήματα αυτοκαθαρισμού, αποικοδόμηση, συστήματα καθαρισμού απβλήτων, ηχορύπανση - ηχοενόχληση κ.λ.π.), καθώς και σε μια επισκόπηση των σημαντικών

μεταβολών που και οι απλοί πολίτες έχουν καταγράψει στο πέρασμα των τελευταίων δεκαετιών στον χώρο της Θεσσαλονίκης και ιδιαίτερα των ακτών.

Ο κ. Θ. Κουϊμτζής αναφέρθηκε στον Κεντρικό Αποχετευτικό Αγωγό της Θεσσαλονίκης με αναφορές στο Ιστορικό υπόβαθρο που παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Το 316 π.Χ., είπε ο κ. Κουϊμτζής, ο Κάσσανδρος έκανε μια εύστοχη επιλογή. Επέλεξε το μυχό του Θερμαϊκού κόλπου για να κτίσει την καινούρια πόλη, τη Θεσσαλονίκη. Από τότε η ζωή της πόλης είναι συνδεδεμένη στενά με το Θερμαϊκό.

Αργότερα, μια απ' τις «εξυπηρετήσεις» που ο Θερμαϊκός πρόσφερε στους κατοίκους της πόλης ήταν και η δυνατότητα χρησιμοποίησής του ως τελικού αποδέκτη των παντός είδους λυμάτων και υγρών αποβλήτων. Ο ρόλος αυτός του Θερμαϊκού θεωρήθηκε σαν κάτι το αυτονόητο για τους κατοίκους της Θεσσαλονίκης. Και σχεδόν μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 1950 ο Θερμαϊκός δέχεται όλα τα λύματα της πόλης χωρίς να παρατηρούνται ιδιαίτερα περιβαλλοντικά προβλήματα. Κι αυτό επειδή η ικανότητα αυτοκαθαρισμού των νερών του κόλπου ήταν μεγαλύτερη από το φορτίο των ρύπων που διοχετεύονταν σ' αυτόν.

Τα όρια αντοχής του Θερμαϊκού ξεπεράστηκαν μετά τη ραγδαία οικιστική και βιομηχανική ανάπτυξη της πόλης. Όλα τα αστικά λύματα και τα βιομηχανικά απόβλητα διοχετεύονται στο Θερμαϊκό χωρίς

καμμία επεξεργασία. Αποτέλεσμα; Η περιβαλλοντική υποβάθμιση του κόλπου. Φυσικό επακόλουθο ήταν να επιληφθούν του θέματος η Πολιτεία και οι αρμόδιοι φορείς. Ανάμεσα στις προτάσεις, τους σχεδιασμούς και τα μέτρα που αποφασίστηκαν ήταν και η δημιουργία του Κεντρικού Αποχετευτικού Αγωγού και η Μονάδα Καθαρισμού Λυμάτων στην περιοχή του Γαλλικού ποταμού.

Μελετήθηκαν οι πηγές ρύπανσης του Θερμαϊκού τόσο στο Τμήμα του Όρμου της Θεσσαλονίκης όσο και στον Κεντρικό και Εξωτερικό κόλπο. Σε ό,τι αφορά τις κύριες πηγές ρύπανσης, σήμερα γνωρίζουμε με βεβαιότητα ότι είναι:

1. Τα αστικά λύματα, 70.000 - 80.000 κυβικά μέτρα την ημέρα, χωρίς καμμία επεξεργασία.

1. Τα βιομηχανικά απόβλητα, 55.000 κυβικά μέτρα την ημέρα, χωρίς κι αυτά καμμία επεξεργασία.

3. Τα διάφορα λιπάσματα και φυτοφάρμακα που χρησιμοποιούνται απ' τους αγρότες στον κάμπο της Θεσσαλονίκης και στην ευρύτερη λεκάνη απορροής των ποταμών που χύνονται στο Θερμαϊκό.

4. Οι διάφορες λιμενικές δραστηριότητες και κυρίως η απόρριψη πετρελαίου από τα πλοία που μπαίνουν στο λιμάνι και τον κόλπο.

Το σύνολο όλων αυτών των πηγών ρύπανσης προκάλεσε και προκαλεί συνεχή υποβάθμιση του Θερμαϊκού.

Υπάρχει σήμερα η εκτίμηση ότι το σύνολο των ρύπων που διοχετεύονται στον Όρμο της Θεσσαλονίκης ξεπερνά κατά τρεις

φορές το όριο αυτοκαθαρισμού των νερών.

Το 1975 άρχισε η μελέτη και ο σχεδιασμός της κατασκευής του νέου Αποχετευτικού Συστήματος που θα περιλαμβάνει τόσο τον Αγωγό όσο και τη Μονάδα Καθαρισμού λυμάτων.

Στη συνέχεια ο κ. Κουιμπτζής έδωσε στοιχεία από τα τεχνικά χαρακτηριστικά του έργου, τη λειτουργικότητά του και την αποτελεσματικότητά του. Ωστόσο το όλο έργο παρουσιάζει και μια σειρά από προβλήματα, τα οποία είτε δεν μελετήθηκαν εξ υπαρχής είτε ανέκυψαν κατά τη διάρκεια εκτέλεσης του έργου. Τα κυριότερα από τα προβλήματα αυτά είναι:

Η χλωρίωση: Αυτή ουσιαστικά αποσκοπεί στην απολυμανση των αποβλήτων. Θεωρείται σήμερα ιδιαίτερα επικίνδυνη όταν γίνεται σε απόβλητα με υψηλό οργανικό φορτίο. Στην περίπτωση αυτή η χλωρίωση έχει σαν αποτέλεσμα το σχηματισμό οργανοχλωριωμένων ενώσεων. Οι ενώσεις αυτές είναι πλέον ιδιαίτερα τοξικές για τους υδρόβιους οργανισμούς. Και επί πλέον έχουν μεγάλη διάρκεια ζωής.

Δεύτερο πρόβλημα είναι η διάθεση των ημικατεργασμένων αποβλήτων στον Αξιό ποταμό, όπως αρχικά σχεδιάστηκε. Όμως σήμερα η λύση αυτή φαίνεται ανέφικτη, τόσο για ουσιαστικούς λόγους όσο και για τυπικούς.

Οι ουσιαστικοί λόγοι αναφέρονται στις πιθανές επιπτώσεις από τη διοχέτευση των ημικατεργασμένων αποβλήτων στον Αξιό ποταμό. Οι επιπτώσεις προβλέπεται να είναι δυσμενείς, τόσο για την ορνιθοπανίδα όσο και για την ιχθυοπανίδα του Αξιού και των γύρω δέλτα των ποταμών Αξιού, Λουδία και Αλιάκμονα. Η παροχή του Αξιού περιορίζεται συνεχώς. Τους θερινούς μήνες σχεδόν θα μηδενίζεται. Έτσι τα απόβλητα στον Αξιό θα παραμένουν, θα συσσωρεύονται και θα προκαλέσουν υποβάθμιση στα δέλτα. Πάντως και να γίνει η διάθεση τώρα των αποβλήτων στον Αξιό, ο Όρμος της Θεσσαλονίκης δεν απαλάσσεται οριστικά από τις πηγές ρύπανσης. Κι αυτό επειδή τα

βιομηχανικά απόβλητα από Σίνδο, Αγχιάλο και Καλοχώρι, μαζί με τα απόβλητα βυρσοδεψίων και σφαγείων, θα συνεχίσουν να διοχετεύονται στον Όρμο Θεσσαλονίκης. Έτσι θα υποβαθμίζουμε ταυτόχρονα δύο αποδέκτες: τον Όρμο και τα Δέλτα των ποταμών.

Σε ό,τι αφορά τους τυπικούς λόγους, αυτοί αναφέρονται στην υπάρχουσα νομοθεσία και στις διάφορες συμβάσεις που η χώρα μας έχει υπογράψει και οι οποίες αναφέρονται στην προστασία των υδροβιοτόπων, ποταμών, λιμνών κτλ.

Τέλος ο κ. Κουιμπτζής αναφέρθηκε και στο τι κατά τη γνώμη του πρέπει να γίνει.

Το πρώτο πράγμα, είπε, είναι πως δεν πρέπει να συνεχιστεί η σημερινή απαράδεκτη κατάσταση. Όσοι έχουν ασχοληθεί με το θέμα συμφωνούν πως πρέπει ν' αρχίσουν οι διαδικασίες για το σχεδιασμό και την κατασκευή της δεύτερης φάσης καθαρισμού των λυμάτων - αποβλήτων - δηλαδή του βιολογικού καθαρισμού.

Παράλληλα πρέπει να βρεθεί λύση και για το απόβλητα Σίνδου - Αγχιάλου.

Μέχρι να γίνουν όλ' αυτά εξακολουθεί να υφίσταται η εμπλοκή, το αδιέξοδο της τωρινής λύσης και της φάσης στην οποία βρίσκονται τα έργα.

Για να ξεπεραστεί το αδιέξοδο θα πρέπει τα απόβλητα από την άμεση λειτουργία του Αποχετευτικού Αγωγού και της Μονάδας Καθαρισμού να διοχετευτούν με οποιονδήποτε τρόπο στο Θερμαϊκό κόλπο χωρίς να παραβιαστεί η υπάρχουσα νομοθεσία σχετικά με τη διάθεση των λυμάτων και των αποβλήτων. Τυπικά και η σημερινή υπάρχουσα κατάσταση αντιβαίνει στη νομοθεσία αυτή.

Μέχρι, λοιπόν, να ξεκινήσει ο βιολογικός καθαρισμός, θα πρέπει να γίνει διάθεση των αποβλήτων στο Θερμαϊκό μέσω των αποστραγγιστικών τάφρων. Η λύση αυτή:

1. Μπορεί να τεθεί σε λειτουργία γρηγορότερα από κάθε άλλη (εκτός

φυσικά αυτής του Αξιού η οποία όμως έχει αποκλειστεί).

2. Θα δοθεί η δυνατότητα να ελεγχθεί η απόδοση της Μονάδας Επεξεργασίας.

4. Θα δοθεί η δυνατότητα να μελετηθούν τα χαρακτηριστικά των ημικατεργασμένων αποβλήτων. Αυτό θα βοηθήσει τους ειδικούς να σχεδιάσουν και να κατασκευάσουν πιο σωστά το βιολογικό καθαρισμό.

Μια άλλη λύση είναι και οι λίμνες οξείδωσης. Όμως βρίσκουν αντίδραση από τους κατοίκους των γύρω πόλεων.

Τέλος θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι συνεχώς αυξανόμενες ανάγκες σε νερό - πόσιμο, άρδευσης και για βιοηχανίες - θα δημιουργήσει στο μέλλον πολλά προβλήματα. Ήδη τα καλοκαίρια στον κάμπο της Θεσσαλονίκης παρατηρείται σοβαρή έλλειψη νερού. Πρέπει λοιπόν από τώρα ν' αρχίσουν διάφοροι σχεδιασμοί για την αντιμετώπιση και αυτού του προβλήματος.

Μια από τις λύσεις του μέλλοντος θα είναι πιθανόν και η ανακύκλωση του νερού. Άλλωστε η τεχνολογία προσφέρει συνεχώς νέες δυνατότητες επεξεργασίας και καθαρισμού των λυμάτων - αποβλήτων.

Σε μια τέτοια περίπτωση η κοίτη του Γαλλικού ποταμού θα παίξει ίσως κύριο ρόλο σαν μια βαθμίδα, τελική βαθμίδα, καθαρισμού των αποβλήτων για την εν συνεχεία χρήση ακόμη και ως πόσιμου μέσω του υδροφόρου ορίζοντα της περιοχής Σίνδου - Καλοχωρίου.

Για το λόγο αυτό θα πρέπει από τώρα να προστατεύσουμε τον Γαλλικό ποταμό καθ' όλο το μήκος του. Είναι ανάγκη να επισημανθεί αυτό επειδή ο Γαλλικός ποταμός όχι μόνο κινδυνεύει να γίνει σκουπιδότοπος, αλλά και χωματερή στερεών βιομηχανικών αποβλήτων.

Αν κάτι τέτοιο συνέβαινε σε μια μικρή επαρχιακή πόλη, ο κόσμος θ' αντιδρούσε με κάθε μέσο σε μια τέτοια επιλογή.

Το ερώτημα που μπαίνει είναι: Τι περιμένει ο κόσμος της Θεσσαλονίκης;

Προβλήματα φυσικού και μνημειακού περιβάλλοντος

Με το τέλος του πρώτου μέρους της ημερίδας έγινε εκτεταμένη συζήτηση. Σ' αυτή, μεταξύ των άλλων, πήρε μέρος και ο βουλευτής Θεσσαλονίκης κ. Τσαλουχίδης.

Το δεύτερο μέρος της ημερίδας αφιερώθηκε στο Αστικό μνημειακό ανθρωπογενές και φυσικό περιβάλλον της πόλης. Οι εισηγήσεις εδώ ήταν πολλές και σημαντικές. Εκτεταμένα αποσπάσματά τους θα παρουσιαστούν σε ειδικό φύλλο του ΔΕΛΤΙΟΥ.

Εδώ θα πειριοριστούμε ν' αναφέρουμε τα θέματα και τους εισηγητές: Η κα Όλγα Τραγανού - Δεληγιάνη, Αρχιτέκτων Αναστηλώσεων Ιστορικών Μνημείων, 9η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων Θεσσαλονίκης, παρουσίασε το θέμα της: «Εικόνα της πόλης - Προστασία της».

Η κα Λιλί Χατζητρήφωνας, Αρχιτέκτων Αναστηλώσεων Ιστορικών Μνημείων, 9η Εφορεία

Βυζαντινών Αρχαιοτήτων Θεσσαλονίκης, με θέμα: «Αναμόρφωση υποβαθμισμένων περιοχών - μνημείων στο Ιστορικό Κέντρο: Η περίπτωση των Λουλουδάδικων - Μοδιάνο».

Η κα Μαρία Χρυσάκη, Αρχιτέκτων - Μηχανικός: «Άνω Πόλη Θεσσαλονίκης - Πλάκα Αθηνών».

Η δρ. Καλλιόπη Θεοχαρίδου, Αρχιτέκτων Αναστηλώσεων Ιστορικών Μνημείων, 9η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων Θεσσαλονίκης, με θέμα: «Η περιοχή της Ροτόντας και της Πλατείας Δικαστηρίων: παράδειγμα αξιοποιήσεως αρχαιολογικών χώρων».

Ο κ. Σπύρος Ντάφης, καθηγητής Γεωτεχνικών Επιστημών Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, με θέμα: «Το πράσινο της Θεσσαλονίκης» και

Ο κ. Γ. Στράτης, καθηγητής Χημείας Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, με θέμα: «Η επίδραση του Περιβάλλοντος στα αρχαιολογικά ευρήματα και μνημεία».

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΙΑ ΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΒΡΑΒΕΥΣΗΣ ΤΗΣ EUROPA NOSTRA

Από το 1985 είχε συσταθεί Επιτροπή από τακτικά μέλη της Εταιρείας για την ετοιμασία προτάσεων της Ε.Ε. για βράβευση αποκατεστημένων κτιρίων από την EUROPA NOSTRA.

Τα σημερινά της μέλη είναι οι κ. Χαρ. Μπούρας, Διον. Ζήβας, Κωνστ. Δεκαβάλλας, και οι τρεις Καθηγητές του ΕΜΠ, ο κ. Ανδρέας Συμεών, Αρχιτέκτων - Πολεοδόμος και ο κ. Ιορδ. Δημακόπουλος, Διευθυντής Αναστηλώσεων του Υπουργείου Πολιτισμού.

Η επιτροπή συγκεντρώνει στοιχεία και υποβάλλει την πρότασή της στο Δ.Σ.

Προς τα μέλη της επιτροπής στάλθηκε επιστολή του Δ.Σ. με την παράκληση να αποδεχθούν.

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Η Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς οργάνωσε ημερίδα για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση. Κλήθηκαν και έλαβαν μέρος διάφοροι φορείς και περιβαλλοντικές οργανώσεις. Η πιο ουσιαστική παρουσία ήταν αυτή της Ε.Ε. Έγιναν διάφορες προτάσεις μάλλον ουτοπιστικές και ορίστηκε να γίνονται συναντήσεις μια φορά το μήνα. Στις συναντήσεις που έγιναν συμμετείχαν οι Μ. Σκούλλος και Α. Τρικαλίτη - μέλος της Ε.Ε. - που αυτή την εποχή ετοιμάζει διδακτορική διατριβή με θέμα την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση.

Σ' ό,τι αφορά τις ενέργειες της Ε.Ε., προτάθηκε στο Δ.Σ. της να διατυπωθούν οι προτάσεις της Ε.Ε. σε ειδικό φυλλάδιο. Σχετικό υλικό υπάρχει σε πρόσφατο κείμενο του κ. Σκούλλου γραμμένο στα αγγλικά και παλαιότερες εισηγήσεις της Ε.Ε. (Συμβούλιο Εκπαίδευσης) στη Γραμματεία Περιβάλλοντος πριν ακόμη γίνει το Υπουργείο Περιβάλλοντος. Ακόμη υπάρχει εμπειρία από συμμετοχή μελών μας σε πολλά συνέδρια στο εξωτερικό και επιτροπές.

Το Δ.Σ. έχει εγκρίνει την έκδοση του φυλλαδίου αυτού, ιδιαίτερα επιμελημένον, και την ευρύτατη διανομή του.

EUROPEAN ENVIRONMENTAL YEARBOOK

Το Ινστιτούτο Ευρωπαϊκών Σπουδών που έχει την έδρα του στο Μιλάνο, εκδίδει κάθε δύο χρόνια το βιβλίο EUROPEAN ENVIRONMENTAL YEARBOOK. Η ευθύνη για την συγγραφή των άρθρων για την Ελλάδα ανατέθηκε από το Ινστιτούτο στον Πρόεδρο της Ε.Ε. κ. Μιχάλη Σκούλλο.

Εκτός από τον ίδιο και τους συνεργάτες του στο Πανεπιστήμιο Αθηνών που συνέγραψαν τα σχετικά με το φυσικό περιβάλλον άρθρα (Ακτές, Διαχείριση υδάτων, Περιοχές

προστασίας, Νομοθετικό Πλαίσιο, Περιβαλλοντική εκπαίδευση κλπ.), διάφορα μέλη της Ε.Ε. ανέλαβαν να γράψουν άρθρα: Η κα Ι. Νικηταρά για το θέμα του θορύβου, ο κ. Β. Δωροβίνης για την Πολιτιστική Κληρονομιά, ο κ. Α. Κολλάρος και οι συνεργάτες του τα περί Πολεοδομίας. Ο κ. Σκορδίλης περί τοξικών αποβλήτων και ο συνεργάτης της Ε.Ε. κ. Σίσκος περί ατμοσφαιρικής ρύπανσης.

Το βιβλίο θα εκδοθεί στις αρχές του 1990.

ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΣΤΗΝ ΠΛΑΚΑ

Οι εργασίες προχωρούν με γοργό ρυθμό.

Κατά την εκσκαφή του υπογείου είχαμε μια ευχάριστη έκπληξη πολύ μεγάλης αξίας. Βρέθηκε τοίχος 80 τμ. της κλασσικής περιόδου κτισμένος με μεγαλιθικούς κανονικούς δόμους, τμήμα της αρχαίας οδού Τριπόδων, και σχετικό αποχετευτικό δίκτυο της ίδια εποχής, η βάση χορηγικού μνημείου, ελληνιστικά, ρωμαϊκά και βυζαντινά ευρήματα (ελαιοτροβείο, πιθάρια κ.α.). Η Αρχαιολογική υπηρεσία μας επέτρεψε να κρατήσουμε τα αρχαία μέσα στο σπίτι, αξιοποιώντας τα και έχοντάς τα προσιτά στο κοινό. Έτσι μπορούμε να πούμε πως το σπίτι στην Πλάκα αποκτά ιδιαίτερο αρχαιολογικό ενδιαφέρον μια και καταγράφονται σ' αυτό οι κυριότερες φάσεις 2500 ετών ιστορίας των Αθηνών.

Οι κύριες φάσεις του κτιρίου ανάγονται στην προεπαναστατική

και κυρίως την Οθωνική εποχή.

Κατά τις αποξηλώσεις εντοπίστηκαν πολλαπλά στρώματα από ενδιαφέροντα ζωγραφικό διάκοσμο. Ήδη αποκολλήθηκαν, συντηρήθηκαν και αποκαταστάθηκαν τα περισσότερα ενδιαφέροντα και χαρακτηριστικά δείγματα των οροφωγραφιών, τα οποία και θα εκτεθούν κατάλληλα στο κτίριο μετά την αποκατάστασή του. Αυτό το τελευταίο δεν προβλεπόταν στην αρχική μελέτη. Το Δ.Σ. και η Επιτροπή Τεχνικών της Ε.Ε., με την ευαισθησία και την ευελιξία που τους διακρίνει, προέβησαν αμέσως στην έγκριση των απαιτούμενων δαπανών που και το Σπίτι αναδεικνύει και λειτουργεί σαν υπόδειγμα καλής και συνεπούς αποκατάστασης.

Με τα ευρήματα αυτά του υπογείου και για καλύτερη ανάδειξή τους θα υπάρξει αλλαγή σχεδίου στη διάταξη του υπογείου. Ακόμη θα αλλάξει και ο διαγώνιος διάδρομος

στον επάνω όροφο.

Αναφορικά με την απαιτούμενη συμπληρωματική χρηματοδότηση του έργου, που υπολογίζεται σε 40 εκατομμύρια δραχμές, το Δ.Σ. εξετάζει διάφορους τρόπους συγκέντρωσης χρημάτων: εξεύρεση πόρων από Διεθνείς Οργανισμούς, εκδηλώσεις της Ε.Ε. και δωρεές από ιδιώτες - φίλους.

Για τον πρώτο σκοπό αποφασίσθηκε να υποβληθεί αίτησή μας στην ΕΟΚ με την απαιτούμενη έκθεση. Ο κ. Κολλάρος συνεργάστηκε με τους αρχιτέκτονες του έργου για να ξανασχεδιαστούν τα αρχιτεκτονικά σχέδια του σπιτιού στην απαιτούμενη μορφή και ο κ. Σκούλλος έγραψε την εισαγωγή. Την αγγλική μετάφραση έκανε η δ. Ι. Νικηταρά.

Με το ίδιο υλικό γίνεται σκέψη να προσεγγίσουμε και άλλους Διεθνείς Οργανισμούς, Τράπεζες και Ιδρύματα στην Ελλάδα.

ΕΠΤΑ

Όπως είναι γνωστό, από το 1985 δημιουργήθηκε, με τη βοήθεια του WWF, μια άτυπη συνομοσπονδία των ΕΠΤΑ (επτά περιβαλλοντικές οργανώσεις), που με τη μορφή αυτή συνεργάζονται και φέτος την προεδρία την έχει η Ε.Ε.

Επειδή το WWF προτίθεται να συνεχίσει τη χρηματοδότηση προγραμμάτων και ν' ανοίξει στην Ελλάδα γραφείο για την διακίνησή τους και τη διαχείρισή τους, προτάθηκε στον αντιπρόσωπό του κ. BERLINT να στεγαστούν τα γραφεία του στο σπίτι της Ε.Ε. στην Πλάκα. Έγινε συζήτηση και για προκαταβολή ενοικίων που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για την ολοκλήρωση των εργασιών.

Πάντως με αφορμή την αναφορά μας αυτή, θα πρέπει να πούμε εδώ πως υπάρχουν κινήσεις για δημιουργία Ομοσπονδίας

Περιβαλλοντικών Οργανώσεων.

Αυτή η κινητοποίηση εμφανίζεται σ' όλη τη χώρα.

Πολλές είναι οι Οργανώσεις που συζητούν τη δημιουργία Ομοσπονδίας. Θα πρέπει όμως, οποιαδήποτε σχήμα κι αν προκριθεί, να τείνει ώστε και οι Οργανώσεις - Μέλη να διατηρούν την αυτοτέλειά τους και η αποτελεσματικότητά τους να γίνει εντονότερη.

Στα πλαίσια αυτά η ΕΠΤΑ αποφάσισε και έστειλε σ' όλα τα πολιτικά κόμματα και τον τύπο, την παρακάτω διακήρυξη εν όψει των εκλογών του Ιουνίου, την οποία υπογράφει για λογαριασμό της ΕΠΤΑ ο Πρόεδρος της Ε.Ε. κ. Μιχ. Σκούλλος.

«Η ΕΠΤΑ ζητά από τα Πολιτικά Κόμματα να πάρουν θέση για την προστασία της φύσης».

«Η ΕΠΤΑ, (Ελληνική Επιτροπή

Προστασίας Της Άγριας Φύσης) που εκφράζει την κοινή θέληση των οργανώσεων:

1. Ελληνική Βοτανική Εταιρεία
2. Ελληνική Εταιρεία (Για την Προστασία του Περιβάλλοντος και της Πολιτιστικής Κληρονομιάς)
3. Ελληνική Εταιρεία Προστασίας της φύσεως
4. Ελληνική Ζωολογική Εταιρεία
5. Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία
6. Ένωση Ελλήνων Οικολόγων
7. Μουσείο Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας

να προστατέψουν με κάθε μέσο την σπάνια ελληνική άγρια χλωρίδα και πανίδα καθώς και τα πολύτιμα ελληνικά οικοσυστήματα, με μεγάλη αγωνία βλέπει την ελάχιστη σημασία που η κυβέρνηση και η αντιπολίτευση και γενικά τα κόμματα και ο πολιτικός κόσμος της χώρας ακόμη και την παραμονή των εκλογών δίνουν στα ➡

ΕΠΤΑ

θέματα της προστασίας της ΦΥΣΗΣ. Πέρα από αφηρημένες και αόριστες διακηρύξεις για προστασία του περιβάλλοντος, εξαγγέλλονται πρόχειρα συγκεκριμένες παρεμβάσεις και έργα που αν πραγματοποιηθούν θα δημιουργήσουν σοβαρά και αδικαιολόγητα προβλήματα στην απειλούμενη ήδη πολύτιμη χλωρίδα και πανίδα μας.

Αυτό συμβαίνει ίσως γιατί πολλοί φαίνεται να αγνοούν ότι η καλή κατάσταση της άγριας φύσης και η ικανοποιητική λειτουργία των

οικοσυστημάτων αποτελούν προϋποθέσεις και βοήθεια για την υγιή γεωργία και αλιεία, την υδάτινη οικονομία, την αναψυχή, τον τουρισμό και γενικά την βιώσιμη ανάπτυξη και την ίδια μας την ζωή. Βέβαιοι ότι προσφέρουμε στον τόπο, ζητάμε από όλα τα Πολιτικά Κόμματα να δεσμευτούν ότι:

1. Θα ενεργοποιήσουν Εθνική Συμβουλευτική Επιτροπή με συμμετοχή ανεξάρτητων μη κυβερνητικών φορέων για την προστασία του περιβάλλοντος και της φύσης ειδικότερα.
2. Θα προωθήσουν την δημιουργία μιας ενιαίας υπηρεσίας για την Προστασία της Φύσης με ουσιαστικές αρμοδιότητες κι επανδρωμένη με επαρκές και υψηλής στάθμης επιστημονικό και τεχνικό προσωπικό.
3. Θα διαθέσουν επαρκή κονδύλια για προστασία Εθνικών Δρυμών, βιοτόπων ιδιαίτερης σημασίας και απειλούμενων η σπανίων ειδών.
4. Θα εφαρμόσουν πλήρως και αποτελεσματικά τις κείμενες διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας και τις διεθνείς συμβάσεις που έχει υπογράψει η χώρα πάνω σε θέματα προστασία της φύσης.
5. Η Ελλάδα θα προωθήσει τη γρήγορη υιοθέτηση της κατευθυντήριας οδηγίας περί βιοτόπων (Habitat) στο Συμβούλιο Υπουργών Περιβάλλοντος των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.
6. Κανένα σημαντικό έργο δεν θα

ανακοινώνεται αν δεν υπάρχει επαρκώς τεκμηριωμένη και ανοιχτή στο κοινό μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων όπως άλλωστε προβλέπεται και από την σχετική νομοθεσία.

7. Θα εξασφαλιστεί οικονομική και θεσμική αρωγή στους ιδιωτικούς, κοινωνικούς και επιστημονικούς φορείς Προστασίας της Φύσης για ενίσχυση του έργου τους.

Προσβλέπουμε στη συμπαράστασή σας και παρακαλούμε για την ευρύτερη δυνατή δημοσιότητα στο θέμα».

Η ΥΠΟΤΡΟΦΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Για την 16η μεταπτυχιακή υποτροφία της Ελληνικής Εταιρείας που χορηγείται με πόρους του NATIONAL TRUST FOR GREECE για ειδικές σπουδές στην Αναστήλωση Μνημείων στο Πανεπιστήμιο YORK της Αγγλίας, η Επιτροπή κρίσης της Ε.Ε., που αποτελείται από τους Καθηγητές κκ. Κ. Δεκαβάλλα, Δ. Ζήβα, Χ. Μπούρα και τους κκ. Α. Συμεών και Ι. Δημακόπουλο εξέτασε φέτος επτά αξιόλογους υποψηφίους. Απ' αυτούς επελέγη ο Αρχιτέκτονας-Μηχανικός του ΕΜΠ κ. Νικόλαος Χαρκιολάκης, στον οποίο και δόθηκε η υποτροφία για το ακαδημαϊκό έτος 1989-90.

Ως Ε.Ε., θεωρούμε πολύ σημαντική τη συμβολή αυτή στη δημιουργία τόσων στελεχών στον τομέα της Αναστήλωσης Μνημείων.

Απομένει στους άλλους φορείς (Δημόσιο και Εταιρίες) να αξιοποιήσουν αυτό το δυναμικό.

«ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ»

ΣΩΜΑΤΕΙΟ ΜΗ ΚΕΡΔΟΣΚΟΠΙΚΟ

ΒΟΥΚΟΥΡΕΣΤΙΟΥ 36 - ΑΘΗΝΑ 106 73
ΤΗΛ. 3605.319 - 3622.535

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ - ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ

ΜΙΧ. ΣΚΟΥΛΛΟΣ

ΒΟΥΚΟΥΡΕΣΤΙΟΥ 36 - ΑΘΗΝΑ

ΣΥΝΤΑΞΗ - ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΛΗΣ

ΗΛΙΑΣ ΝΕΛΛΑΣ

ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Τ.Φ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

ΦΩΤΟΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ - ΕΚΤΥΠΩΣΗ

«Ι. ΜΑΚΡΗΣ Α.Ε.»

ΔΙΑΝΕΜΕΤΑΙ ΔΩΡΕΑΝ

Η έκδοση αυτού του «ΔΕΛΤΙΟΥ» ενισχύθηκε από την αδελφή οργάνωση
FONDATION INTERNATIONALE POUR LA SAUVEGARDE DU PATRIMOINE DE LA GRECE